

Visszafogott Hatékonyság

A Lakosság energetikai korszerűsítési törekvéseit ösztönző eddigi állami támogatások értékelése

1. Hiánypótló elemzés

Az Energia Klub több éves, államigazgatási hiányt pótoló által, hogy elkészített egy részletes elemzést a lakossági energetikai korszerűsítési törekvéseket ösztönző, eddig megvalósult állami támogatási programokról. Őszintén reméljük, hogy – szemben az elmúlt évek gyakorlatával – egy ilyen tanulmány kiindulópontként fog szolgálni a következő programok szakmai megalapozásához.

Eredeti szándékunktól eltérve tanulmányunk nem foglalkozik a társasházak, mint jogi személyek által igénybe vehető pályázatokkal (pl. panel), csak a lakások vagy családi házak magánszemély tulajdonosai részére kiírt támogatási programokkal. Ennek oka a már eddig megvalósult társasházi projekteket bemutató, megbízható adatok teljes hiánya, ami miatt az államilag támogatott társasházi energetikai korszerűsítési beruházásokat gyakorlatilag lehetetlen átlátni, elemezni.

2. Sok bába közt a gyermek

Munkánk során rengeteg nehézségbe és érdektelenségbe ütköztünk amiatt, hogy ma a hazai energiapolitikában a lakossági energetikai korszerűsítés (azaz az energiahatékonyság és az energiatakarékosság ösztönzése) nem prioritás és az államigazgatásban nincs igazi gazdája.

Bár Magyarország az 1107/1999. (X.8.) Kormányhatározatában célul tűzte ki, hogy 2010-ig a lakossági energiafelhasználás 10 PJ/év mértékben csökkenni fog, a 2001-2008 időszakban megvalósult állami támogatási programok segítségével csupán ennek a 20-30%-át értük el! Ez különösen kétségbeejtő annak tükrében, hogy a 10 PJ/év célszám eleve sem volt ambiciózus, hiszen a lakossági energiafogyasztás kevesebb, mint 4%-os tervezett csökkentését irányozta elő.

3. NEP + LTP

2001-2008-as időszakban két olyan jelentősebb lakossági program volt (van): a Nemzeti Energiatakarékossági Program (NEP) és a Lakástakarékpénztári Program (LTP). Valószínűleg sokakat meglep az LTP megjelenése ebben a tanulmányban, de az adatok ismeretében bátran kijelenthetjük, hogy - bár nem ez volt az eredeti szándéka a jogalkotónak -, az LTP sokkal sikeresebben és szélesebb körben ösztönözte a lakosságot energetikai korszerűsítésre, mint a NEP.

Az LTP és NEP jól tudnák egymást kiegészíteni. Véleményünk szerint mind a két programra szükség van, amennyiben a NEP államigazgatási lebonyolítása drasztikusan egyszerűsödik, költsége csökken. Fontos, hogy a két program támogatási rendszere összehangolásra kerüljön egymással, illetve az idén már várhatóan felhasználható Zöld Beruházási Rendszerrel (ZBR).

4. NEP: eddig marginális

Az elmúlt években a kormányzati kommunikációban és a sajtóban egyaránt a NEP aránytalanul gyakran és felnagyítva jelent meg, súlya meg sem közelíti a sugalltatot. A NEP mérete és hatása eddig marginális volt: a magyar háztartások kevesebb, mint 1%-a kapott csak az elmúlt 8 évben támogatást és a támogatással megvalósult beruházások által elért energiamegtakarítás sem éri el a lakossági fogyasztás 1%-át. A NEP kedvezményes kamatozású hitel eleme eddig gyakorlatilag életképtelen konstrukció volt és ennek megfelelően alig történt banki hitelkihelyezés. A jóváhagyott támogatás tényleges kifizetésének hosszú, több hónapos átfutása mellett a lakosság körében az is frusztrációt okozott, hogy nem lehetett soha biztosan tudni, mikor kerül (és egyáltalán kerül-e) kiírásra a NEP, miközben az adott évben már elkezdett beruházásokra utólag nem lehetett pályázni.

6. NEP vs. LTP

Az LTP segítségével megvalósult lakossági energetikai korszerűsítés hatását csak hozzávetőlegesen lehet megbecsülni, mivel az LTP rendszer nem ezzel a céllal (értsd energetikai korszerűsítés) lett eredetileg felépítve. Közvetve ugyanakkor kimutatható, hogy e támogatási forma nagyságrendileg eredményesebb volt a NEP-nél: az elmúlt 8 évben megkötött LTP szerződések száma meghaladja az 1,2 milliót, s a kifizetésre kerülő összegeknek 70%-át a lakosság felújításra használja fel!

Az adatokból egyértelműen látszik, hogy a lakosság érdeklődése a megújuló energiaforrások hasznosítása iránt az elmúlt 2 évben megerősödött. A NEP elbírálási rendszerében ugyanakkor nem szempont, hogy csak a már energiahatékonyabb, jól szigetelt és korszerű fűtésrendszerű épületek esetében támogassa a megújuló energiát hasznosító rendszerek kiépítését. A pályázati rendszerbe olyan visszacsatolási elem sincs, amely lehetővé tenné a támogatással megvalósult beruházások eredményezte energia megtakarításának mérését. Az energiatanúsítvány, a jövőben ideális eszköz lehetne az állam kezében arra, hogy csak a tanúsítványban szereplő korszerűsítési javaslatokra és azok ésszerű sorrendjében adjon támogatást, valamint számszerűsítse a támogatás eredményességét.

Megállapítható, hogy az egy sikeres pályázatra jutó költségeket nem sikerült az évek folyamán csökkenteni: a 100 forint NEP támogatásra jutó állami „rezi” költség 2008-ban 10-13 forint körül mozgott. Az LTP esetében az államnak nincs közvetlen (és egyszeri) költségvetési kiadása, viszont van helyette éveken át halmozódó, elmaradó (kamat) haszna, amely mértéke közel megegyezett a NEP rezi költségével a 2008-ban beváltott LTP szerződéseknél.

Amennyiben a programok gazdaság-élénkítésben betöltött szerepét vizsgáljuk, az LTP minden tekintetben „nyer”. Nemcsak azért, mert jóval több lakos él ezzel a támogatási formával, hanem azért is, mert az egységnyi állami ráfordítással generált lakossági beruházás mértéke is jóval magasabb. 1

forint állami ráfordítás (azaz a támogatás és a rezi költségek összesen) az LTP esetében 5,1 – 13,5 forint beruházást eredményez, szemben a NEP 4,3 – 7,6 forint beruházásával. Ennek oka, hogy az LTP konstrukció figyelembe veszi a lakosság valós pénzügyi helyzetét: a kisebb összegű, több éves előtakarékoskodás után a beruházáshoz már megteremtett önerőt, egy viszonylag könnyen felvehető hitelt és az állami támogatást egyben és a kivitelezés előtt rendelkezésre bocsátja. A NEP gazdaság élénkítő hatása akkor javulna, ha magasabb lenne a támogatás Áfához viszonyított mértéke és a szétosztható keretösszeg.

5. Javaslatok

Az Energia Klub szerint a közeljövőben nagy valószínűséggel radikálisan meg fog nőni a hazai lakosság kereslete az állami támogatással megvalósítható épület-energetikai korszerűsítések iránt. Emellett Magyarország több kötelezettséget is vállalt a CO₂-kibocsátás csökkentésére, amelyeket távolról sem fog tudni teljesíteni, ha nem változtat gyökeresen az eddigi támogatási politikáján.

Véleményünk szerint számos megfontolandó lehetőség van, amelyeket érdemes lenne megvizsgálni, hatástanulmánnyal alátámasztani; többek között például:

- Új, több évre szóló és az energetikai tanúsítványt eszközként használó, ügyfélbarát NEP támogatási rendszert lehetne meghirdetni, külön-külön keretösszeggel és feltételekkel a különböző megújuló energia-források hasznosítására és az energia-hatékonyság javítására.
- Az LTP-n belül megemelésre kerülhetne az állam által támogatott maximális megtakarítási keretösszeg nagysága abban az esetben, ha az kifejezetten energetikai korszerűsítésre kerül felhasználásra a szerződés lejáratakor.
- A bevezetés előtt álló ingatlanadónál kedvezményként lehetne figyelembe venni, ha az adott ingatlan energetikailag már korszerű vagy energetikai besorolása javul.
- A törvényi szabályozás megváltoztatásával ösztönözni lehetne a lakosságot megújuló energiatermelésre, amely az esetleges felesleg beszállításával (kötelező átvétel) egyben jövedelem kiegészítést is eredményezne.

